

ΚΡΙΤΩΝ

Δέν ἔχεις ἄδικον, ἀλλὰ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἀποδειχθῆ τοῦτο ἀκόμη πειστικώτερον. Καὶ πρὸς τοῦτο ἄς φέρωμεν ἓν παράδειγμα. Ἐὰν ἡ ἀστραπή, ὡς φαινόμενον, ὀφείλεται π.χ. εἰς τὴν ὑπαρξιν καὶ τὴν ἰσχύν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, καὶ τῶν νεφῶν, ἔστω δὲ ὅτι ὁ ἠλεκτρισμὸς καὶ τὰ νέφη ἐπέχουσι θέσιν ἀληθειῶν, διὰ τὴν ἐξήγησιν ἄλλου φαινομένου, τοῦ ὅτι π.χ. πᾶν σῶμα ἀφιέμενον εἰς τὸ κενὸν πίπτει, ποῖον μέρος λαμβάνουν αἱ ἀναφερθεῖσαι ἀλήθειαι, ὁ ἠλεκτρισμὸς καὶ τὰ νέφη;

ΠΑΥΛΟΣ

Προφανῶς καμμίαν, ἀπὸ ὅσον τοῦλάχιστον γνωρίζομεν.

ΚΡΙΤΩΝ

Πῶς λοιπὸν ὁ ἠλεκτρισμὸς καὶ ἡ βαρύτης ἔμποροῦν νὰ εἶναι ἀπόλυτες ἀλήθειαι, ὅταν δέν ἰσχύουν εἰς δύο φαινόμενα, τόσον ἀπλᾶ μάλιστα, τὰ ὅποια συμβαίνουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς;

ΠΑΥΛΟΣ

Βεβαίως δέν εἶναι δυνατὸν μία τοιαύτη ἰσχύς νὰ ὀνομασθῆ ἀπολυτότης τῶν ἀληθειῶν ποὺ τὴν ἔχουν.

ΚΡΙΤΩΝ

Πολὺ περισσότερον ἀκόμη φαίνεται ἡ ἔλλειψις ἀπολυτότητος, ὅταν θελήσωμεν νὰ ἐξηγήσωμεν φαινόμενα περισσότερον διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ τοῦ παραδείγματος ποὺ ἀνέφερα. Ὑπόθεσε π.χ. ὅτι πρόκειται νὰ ἐξηγήσωμεν, ἐκτὸς τῆς ἀστραπῆς καὶ τῆς βαρύτητος καὶ τὸ αἶσθημα τῆς πείνης, καὶ τὸ ἔλλειψοειδὲς τῆς τροχιᾶς τῶν κομητῶν, καὶ τοὺς σεισμούς. Προσπάθησε νὰ εὕρης ἂν διὰ τὰ φαινόμενα ταῦτα ἰσχύει ἡ ἀλήθεια τὴν ὁποίαν ὠνομάσαμεν ἠλεκτρισμόν, ἢ ὁποιαδήποτε ἄλλη ἀλήθεια, σὰν αὐτή.

ΠΑΥΛΟΣ

Δέν πρέπει νὰ ἀμφιβάλωμεν πλέον ὅτι δέν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν πολλές ἀλήθειαι, παρὰ μόνον μία καὶ ἀπόλυτος.

ΚΡΙΤΩΝ

Παραδεχόμεθα, λοιπὸν, ὅτι ἡ Ἀλήθεια πρέπει νὰ εἶναι μία

καὶ ἀπόλυτος, τὰ δὲ ὄντα καὶ φαινόμενα τόσον τοῦ κόσμου τούτου, ὅσον καὶ ὄλων τῶν ἄλλων κόσμων, πρέπει νὰ ὀφείλωνται κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν μίαν καὶ ἀπόλυτον Ἀλήθειαν, καὶ νὰ ἐξηγῶνται ἐκ τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς.

ΠΑΥΛΟΣ

Εἶμαι ἀπολύτως σύμφωνος.

ΚΡΙΤΩΝ

Παραδεχόμεθα ἀκόμη ὅτι ἡ Ἀλήθεια ὑπάρχει χωρὶς τὴν σχετικότητα τόπου καὶ χρόνου ἀφοῦ εἶναι μία καὶ ἀπόλυτος, ἡ δὲ ἀπολυτότης, ἀποκρούει πᾶσαν τοιαύτην σχετικότητα.

ΠΑΥΛΟΣ

Καὶ τοῦτο εἶναι φυσικὸν νὰ τὸ παραδεχώμεθα κατόπιν τῶν ὄσων εἶπαμε.

ΚΡΙΤΩΝ

Εἶσαι λοιπὸν τῆς γνώμης ὅτι αὐτὰ ποὺ παρεδέχθημεν μέχρι στιγμῆς, ἤμποροῦμεν νὰ τὰ χαρακτηρίσωμεν ὀριστικῶς ὡς γνωρίσματα τῆς ἀναζητουμένης ἀληθείας;

ΠΑΥΛΟΣ

Ἀναμφιβόλως.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἐν τούτοις, ἐγὼ νομίζω ὅτι αὐτὸ τὸ ζήτημα τῆς μιᾶς ἢ περισσοτέρων ἀληθειῶν, σηκώνει καὶ μεγαλυτέραν ἐξέτασιν, καὶ ὅτι δὲν θὰ ἦταν ἄσχημον νὰ τὴν κάμωμεν, ἔστω καὶ ἐπαναλαμβάνοντες μερικὰ πράγματα. Εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου, μία περίπτωση ἢ παροῦσα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἐπανάληψις οὔτε ἀνιαρὰ εἶναι, οὔτε ἄσκοπος.

ΠΑΥΛΟΣ

Δὲν ἔχω ἀντίρρησης, ἐφ' ὅσον τὸ νομίζεις ἀπαραίτητον καὶ σκόπιμον.

ΚΡΙΤΩΝ

Σκέφθηκες καθόλου, ὅταν ἐδεχόμεθα πρὸς στιγμὴν ὅτι οἱ ἀλήθειες εἶναι πολλές ἢ ἄπειρες, ὅτι μήπως ἐνομίζαμε μόνον ὅτι βλέπουμε ἄπειρες ἀλήθειες ἐνῶ ἐπρόκειτο περὶ μιᾶς;

ΠΑΥΛΟΣ

‘Ομολογῶ ὅτι τότε δὲν τὸ εἶχα σκεφθεῖ, ἐπειδὴ τὸ εἶχαμε δεχθεῖ καθ’ ὑπόθεσιν, ὅτι εἶναι πολλές ἢ ἄπειρες.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἄς ἐξετάσουμε λοιπὸν τώρα, μήπως πράγματι συνέβαινε τέτοιο πρᾶγμα.

ΠΑΥΛΟΣ

Ἄς τὸ ἐξετάσουμε.

ΚΡΙΤΩΝ

Θὰ θυμᾶσαι βεβαίως ὅτι ὡς πρῶτες ἐνδεχόμενες ἀλήθειες, δεχθήκαμε τότε τὸ φῶς καὶ τὸ δένδρο αὐτό.

ΠΑΥΛΟΣ

Βεβαίως, τὸ θυμᾶμαι.

ΚΡΙΤΩΝ

Καὶ ἀκόμη ὅτι ἀναγκασθήκαμε νὰ δεχθῶμεν ἀντὶ τοῦ δένδρου αὐτοῦ, ὅλα τὰ φυτὰ μαζὺ ὡς μία καθολικώτερη ἀλήθεια, καὶ τὰ ζῶα ὡς κάποια τρίτην.

ΠΑΥΛΟΣ

Ἔτσι πράγματι τὸ εἶχαμε δεχθεῖ.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἐχομεν βεβαίως καταλάβει καλά, ὅτι μὲ τὸ νὰ ὑπάρχουν πολλές ἀλήθειες, παθαίνει μεγάλο ρεζηλῆκι ἢ ἀπολυτότης ὡς γνῶρισμα τῆς ἀληθείας. Ἄλλὰ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, εἶναι ἄραγε ξεχωριστὰ πράγματα τὸ ζῶο καὶ τὸ φυτό, ὅπως συνηθίζομεν νὰ τὰ βλέπωμεν;

ΠΑΥΛΟΣ

Ἡ Φυσική, τὰ ξεχωρίζει, ἀπὸ πολλὰ καὶ διάφορα γνωρίσματα αὐτῶν.

ΚΡΙΤΩΝ

Τὰ γνωρίσματα αὐτά, ἐπὶ τῶν ὁποίων βασίζεται ἡ διάκρισις αὐτῶν εἶναι βαθύτερα καὶ γενικὰ ἢ ἐξωτερικώτερα καὶ εἰδικά;

ΠΑΥΛΟΣ

Κάθε ἄλλο παρὰ βαθύτερα εἶναι, ἀφοῦ καὶ αὐτὴ ἡ Φυσικὴ εἰς τὰ γενικὰ των γνωρίσματα δὲν τὰ ξεχωρίζει, ἀλλὰ τὰ χα-

ρακτηρίζει και τὰ ὀνομάζει και τὰ δύο, ζῶα και φυτά, με τὸ γενικὸν ὄνομα, «ἐνόργανα».

ΚΡΙΤΩΝ

Πολὺ καλά τὸ θυμήθηκες. Εἶπέ μου τώρα· τί παραδέχεσαι ἄραγε; Ἡ αἰτία τῆς ὑπάρξεως τῶν ὄντων, ποῦ πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ ἀποτελεσματικώτερον, εἰς τὰ ἐξωτερικὰ και εἰδικὰ γνωρίσματα αὐτῶν, ἢ εἰς τὰ βαθύτερα και γενικά;

ΠΑΥΛΟΣ

Ἰεροφανῶς, εἰς τὰ βαθύτερα και γενικά.

ΚΡΙΤΩΝ

Και δεχόμεθα, βεβαίως, ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχη κάποια δημιουργική αἰτία τῶν ὄντων ἢ ὄχι; Δεχόμεθα δηλαδή ὡς ὀρθὸν τὸν νόμον τῆς αἰτίας, ὡς λέγεται εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἢ ὄχι;

ΠΑΥΛΟΣ

Ἐγώ, τοῦλάχιστον, τὸν δέχομαι τὸν νόμον τῆς αἰτίας.

ΚΡΙΤΩΝ

Και ἐγὼ τὸν δέχομαι, ὡς καθολικὸν ὅμως. Δέχομαι δηλαδή ὅτι, ἡ αἰτία ὅλων τῶν ὄντων και φαινομένων εἶναι μία, ὅτι ὅλαι αἱ ἐπὶ μέρους αἰτίαι ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς μιᾶς και καθολικῆς αἰτίας και ὅτι ἐξαίρεσις τοῦ νόμου πρέπει νὰ ὑπάρχη διὰ τὴν Ἄληθειαν, ἢ ὅποια δὲν πρέπει νὰ ὀφείλεται εἰς καμμίαν αἰτίαν, οὔτε τὴν καθολικὴν, ἀλλὰ πρέπει ἡ καθολικὴ αἰτία, νὰ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ γνωρίσματα τῆς Ἄληθείας.

ΠΑΥΛΟΣ

Ἔτσι πρέπει νὰ εἶναι.

ΚΡΙΤΩΝ

Αὐτὸ θὰ τὸ ἰδοῦμε και παρακάτω. Προκειμένου δὲ περὶ τῶν ὄσων ἐλέγαμε διὰ τὰ ζῶα και τὰ φυτά, νομίζεις ὅτι εἶναι δυνατὸν εἰς ἄλλην δημιουργικὴν αἰτίαν νὰ ὀφείλεται ἡ ὑπαρξίς τῶν ζώων και εἰς ἄλλην ἢ ὑπαρξίς τῶν φυτῶν;

ΠΑΥΛΟΣ

Ἐὰν δεχθῶμεν δύο αἰτίας, εἶναι φανερόν ὅτι θὰ ἀναγκασθῶμεν ἐντὸς ὀλίγου νὰ δεχθῶμεν και δύο ἀληθείας, μίαν διὰ τὴν

κάθε αίτιαν, θά ἀναιρέσωμεν δηλαδή πάλιν τήν ἀπολυτότητο.

ΚΡΙΤΩΝ

Παραδέχεσαι λοιπόν ὅτι εἰς μίαν αίτιαν ὀφείλεται ἡ ὕπαρξις ζώων καί φυτῶν;

ΠΑΥΛΟΣ

Καί χωρίς ἀποδείξεις καί ἐπιχειρήματα, νομίζω ὅτι δέν ὑπάρχει εἰς τόν κόσμον ἄνθρωπος μή παραλογιζόμενος, ὅστις νά ἀμφιβάλῃ περὶ τούτου.

ΚΡΙΤΩΝ

Καί ἡ ὕπαρξις τῶν ἐνοργάνων, ζώων καί φυτῶν ἀφ' ἑνός, καί τῶν ἀνοργάνων ὡς λέγονται τὰ ἄλλα ὑλικά ὄντα ἀφ' ἑτέρου, ὀφείλεται εἰς τήν αὐτήν αίτιαν;

ΠΑΥΛΟΣ

Εἰς μίαν καί τήν αὐτήν βεβαίως. Καί ἡ Φυσική δέ τὰ ἐνόργανα καί τὰ ἀνόργανα τὰ χαρακτηρίζει μέ τὸ γενικώτερον ὄνομα ὑλικά ὄντα ἢ ὄντα, ὡς ἔχοντα τὸ κοινὸν γνώρισμα ὅτι ἀποτελοῦνται ἀπὸ ὕλην. Δέν ὑπάρχει λοιπόν ἀμφιβολία περὶ τοῦ ὅτι ἐγώ, τὸ δένδρον καί ὁ βράχος ἐκεῖνος, ὀφείλομεν τήν ὕπαρξιν μας εἰς μίαν καί τήν αὐτήν αίτιαν.

ΚΡΙΤΩΝ

Καί τὸ φῶς; Περιλαμβάνεται καί τοῦτο εἰς τὰ ὄντα καί συνεπῶς, εἰς τήν μίαν αίτιαν;

ΠΑΥΛΟΣ

Καί τὸ φῶς, ἡ Φυσική ἢ ἴδια τὸ παραδέχεται ὡς μορφήν τῆς ὕλης, καί δέν εἶναι συνεπῶς δυνατὸν νά ξεχωρισθῇ ἀπὸ τὰ ὑλικά ὄντα.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἄφοῦ λοιπόν, ὅλα αὐτὰ ποὺ παρεδέχθημεν πρὸς στιγμήν ὡς πολλές ἀλήθειες, δέν εἶναι εἰς τὰ βαθύτερα καί γενικά γνωρίσματα αὐτῶν παρὰ κάτι ἓν ὀφειλόμενον εἰς τήν αὐτήν αίτιαν, δέν εἶναι καί ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς ἀπορριπτέα ἢ ὑπόθεσις τῆς ὑπάρξεως πολλῶν ξεχωριστῶν ἀληθειῶν;

ΠΑΥΛΟΣ

Ἐναντιοβλητήτως.

ΚΡΙΤΩΝ

Πρόσεξε τώρα καὶ κάτι ἄλλο. Βασικὴ προϋπόθεσις τῆς ἐρεῦνης μας εἶναι τὸ ὅτι ἡ ἀναζητούμενη Ἀλήθεια, πρέπει νὰ ἐξηγῆ τὸν κόσμον. Φαντάζεσαι, λοιπὸν ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ εὐρωμεν αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, χωρὶς ἢ αἰτία ὄλων τῶν ὄντων νὰ εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ἀλήθεια;

ΠΑΥΛΟΣ

Προφανῶς ὄχι.

ΚΡΙΤΩΝ

Δυνάμεθα λοιπὸν μετὰ πεποιθήσεως νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ αἰτία ἡ καθολικὴ δὲν ἔμπορεῖ νὰ εἶναι κάτι ξεχωριστὸ ἀπὸ τὴν Ἀλήθειαν, διότι τότε ἡ Ἀλήθεια δὲν θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἐξηγήσῃ τὸν κόσμον καὶ διότι ἡ αἰτία, ἔχουσα ἰδίαν ὑπόστασιν καὶ ἀνεξαρτησίαν ἀπὸ τὴν Ἀλήθειαν, θὰ ἦταν μία δευτέρα Ἀλήθεια.

ΠΑΥΛΟΣ

Ὅποτε θὰ ἐχάναμεν πάλιν καὶ τὴν μίαν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀπολυτότητα αὐτῆς.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἡ αἰτία λοιπὸν δὲν ὑπάρχει, παρὰ μόνον ὡς γνῶρισμα τῆς μιᾶς καὶ ἀπολύτου Ἀληθείας. Δηλαδή ἡ ζητούμενη Ἀλήθεια εἶναι σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ δημιουργικὴ αἰτία ὄλων τῶν ὄντων καὶ φαινομένων τοῦ κόσμου.

ΠΑΥΛΟΣ

Βεβαιώτατα καὶ ἀσφαλέστατα.

ΚΡΙΤΩΝ

Καλὰ ὅλα αὐτὰ εἶπέ μου τώρα, ὑπάρχει σκοπὸς τῶν ὄντων; Παραδέχεσαι δηλαδή ὅτι, ἀφ' ὅτου ἡ Ἀλήθεια, ὡς αἰτία τῶν ὄντων καὶ φαινομένων τὸ ἐδημιούργησεν, ὑπάρχουσιν αὐτὰ τὰ δημιουργηθέντα μὲ κάποιον σκοπὸν;

ΠΑΥΛΟΣ

Ὅτι ὑπάρχει κάποιος σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον ὑπάρχουσι τὰ ὄντα, τὸ παραδεχόμεθα συνήθως ἢ μᾶλλον,—πῶς νὰ τὸ

πῶ;—τὸ θέλομεν ἀπὸ μέσα μας καὶ τὸ πιστεύομεν, διότι τὸ ἀντίθετον μᾶς ἀφίνει κάποιον κενὸν ποῦ δὲν ἤμποροῦμεν νὰ τὸ ἀνεχθῶμεν. Διατὶ ὅμως ὑπάρχει ὁ σκοπός, καὶ ποῖος εἶναι αὐτός, δὲν ἤμπορῶ νὰ γνωρίζω καὶ νὰ ἐξηγήσω.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἐμποροῦμεν ὅμως, καθὼς νομίζω, μετὰ βεβαιότητος νὰ εἴπωμεν ὅτι καὶ ὁ σκοπὸς τῶν ὄντων, ὅπως καὶ ἡ αἰτία αὐτῶν, δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἔχη ἰδίαν καὶ ἀνεξάρτητον ὑπόστασιν, ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ αὐτός, ὑπὸ καθολικὴν βεβαίως μορφήν, ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ γνωρίσματα τῆς Ἐληθείας.

ΠΑΥΛΟΣ

Ἔτσι πρέπει νὰ συμβαίνει, ἀφοῦ τὸ ἀντίθετον θὰ μᾶς ἠνάγκασε νὰ δεχθῶμεν πάλιν ἢ δύο ἄληθείας ἢ σχετικότητα διὰ τὴν ἰσχύϊν τῆς Ἐληθείας, πράγματα ποῦ ἀπερρίψαμεν ὀριστικῶς.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἐμποροῦμεν λοιπὸν ἀδιστάκτως, νὰ κατατάξωμεν καὶ τὸν σκοπὸν μεταξὺ τῶν γνωρισμάτων τῆς Ἐληθείας;

ΠΑΥΛΟΣ

Ἄναμφιβόλως. Θὰ ἤθελα ὅμως νὰ μοῦ ξεκαθαρίσης μίαν ἀπορίαν ἢ ὁποία μοῦ ἐγεννήθη αὐτὴν τὴν στιγμήν.

ΚΡΙΤΩΝ

Ποίαν;

ΠΑΥΛΟΣ

Τὴν αἰτίαν τῶν ὄντων—τὸν νόμον τῆς αἰτίας—τὴν ἐδέχθημεν ὡς ἀναγκαίαν προϋπόθεσιν τῆς ὑπάρξεως τῶν ὄντων. Εἶναι ὅμως ἄραγε ἀναγκαῖον νὰ ὑπάρχη καὶ σκοπός, ἢ μήπως αὐτὸ ποῦ αἰσθανόμεθα ἀπὸ μέσα μας ὀφείλεται εἰς τὴν ἀντίληψίν μας καὶ τὴν κρίσιν μας περὶ τῶν ἰδικῶν μας, τῶν ἀνθρωπίνων δημιουργημάτων;

ΚΡΙΤΩΝ

Μὲ πρόλαβες εἰς τὴν σκέψιν μου καὶ τὴν πρόθεσίν μου, ὅτι πρέπει πρὶν κατατάξωμεν καὶ τὸν σκοπὸν μεταξὺ τῶν γνωρισμάτων τῆς Ἐληθείας, νὰ πεισθῶμεν ὅτι ὑπάρχει σκοπός τῶν ὄντων καὶ ποῖος εἶναι. Καὶ ἂν ὑπάρχει, τότε μόνοι, ἀδι-

στάκτως, θὰ τὸν κατατάξωμεν μεταξύ τῶν γνωρισμάτων τῆς Ἀληθείας.

ΠΑΥΛΟΣ

Καὶ κατὰ ποῖον τρόπον θὰ πεισθῶμεν ἕπερι τοῦ ἂν ὑπάρχη σκοπὸς καὶ ποῖος εἶναι;

ΚΡΙΤΩΝ

Ἄς καθορίσωμεν πάλιν τί ἐννοοῦμεν ὅταν λέγωμεν, αἰτία τῶν ὄντων καὶ τί, σκοπὸς τῶν ὄντων.

ΠΑΥΛΟΣ

Συμφώνως πρὸς ὅσα εἶπαμε, αἰτία τῆς ὑπάρξεως τῶν ὄντων εἶναι ἐκεῖνο πού τὰ ἐδημιούργησε, σκοπὸς δὲ αὐτῶν εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον τὰ ἐδημιούργησε ἢ αἰτία, δηλαδή, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχουσι ὡς προορισμὸν νὰ ἐπιτελέσουν τὰ ὄντα ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐδημιουργήθησαν. Ἔτσι ἄλλως τε νομίζω ὅτι καταλαβαίνουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τὴν αἰτίαν καὶ τὸν σκοπὸν τῶν ὄντων.

ΚΡΙΤΩΝ

Πολὺ καλὰ διετύπωσε τὰ πράγματα. Προσπάθησε τώρα νὰ ἰδῆς ἂν μεταξύ αἰτίας καὶ σκοποῦ ὑπάρχει κάποια σχέσις καὶ ποία.

ΠΑΥΛΟΣ

Παρ' ὅλον ὅτι εἶναι εὐλόγος ἡ ὑπαρξις τοιαύτης σχέσεως, ἐν τούτοις ἀδυνατῶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν νὰ τὴν διατυπώσω.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἄς προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἐρωτήματος μὲ ἓνα παράδειγμα. Ἔστω δὲ ὡς παράδειγμα ὁ ἠλεκτρισμὸς καὶ συγκεκριμένως, τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα τὸ παραγόμενον ἐπὶ τῶν σπειρῶν δακτυλίου, στρεφομένου ἐντὸς μαγνητικοῦ πεδίου. Ποία εἶναι ἡ αἰτία, ὡς λέγομεν, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλεται ἡ παραγωγή τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος;

ΠΑΥΛΟΣ

Προφανῶς τὸ μαγνητικὸν πεδίου, ὡς λέγει ἡ Φυσική.

ΚΡΙΤΩΝ

Καὶ ἡ περιστροφή ἐντὸς τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου καὶ ὁ περι-

στρεφόμενος δακτύλιος καὶ αἱ ἐπὶ τοῦ περιστρεφόμενου δακτυλίου σπεῖραι ἐκ σύρματος, δὲν εἶναι ἄραγε τὸ καθ' ἑν ἀπὸ αὐτὰ αἰτίαι τῆς δημιουργίας τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος;

ΠΑΥΛΟΣ

Ἔλα βεβαίως εἶναι δυνατόν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς αἰτίαι, κατὰ ἓνα βαθμὸν ἕκαστον.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἄς ἰδοῦμε τώρα· ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐδημιουργήθη ὑπὸ τῶν ἄνωτέρω αἰτιῶν καὶ ὑπάρχει τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα, πρὸς ποῖον σκοπὸν ὑπάρχει;

ΠΑΥΛΟΣ

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ περιμένω νὰ ἀπαντήσης σύ.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἐγώ, λοιπόν, νομίζω ὅτι, σκοπὸς τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος τὸ ὁποῖον ἐδημιουργήθη, εἶναι νὰ ἀποδεικνύη ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τῆς ὑπάρξεώς του, τὴν ὑπαρξιν τῆς αἰτίας. Ἀποδεικνύει δηλαδὴ ὅτι ὑπάρχει μαγνητικὸν πεδίου, ὅτι ὑπάρχει δακτύλιος περιστρεφόμενος ἐντὸς τοῦ μαγνητικοῦ πεδίου, ὅτι ὑπάρχουσιν σπεῖραι ἐπὶ τοῦ περιστρεφόμενου δακτυλίου. Ὅτι ὑπάρχουσιν μὲ ἄλλους λόγους αἱ δημιουργικαὶ αἰτίαι τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

ΠΑΥΛΟΣ

Μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι πολὺ καλὴ ἡ ἐξήγησις ποὺ δίδεις εἰς τὸν σκοπὸν τῶν ὄντων.

ΚΡΙΤΩΝ

Νομίζω ὅτι μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὑπάρχει σκοπὸς καὶ δικαιολογεῖται ἡ ὑπαρξίς του. Καὶ νομίζω ἀκόμη ὅτι αὐτὸ ἔμπορεῖ καὶ νὰ ἀποδειχθῆ ἄρκετὰ σαφῶς ὅταν δεχθῶμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι κάτι ἄλλο εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, τοῦ παραδείγματός μας. Θέλεις νὰ ἰδῆς ποῦ ὁδηγεῖ μία τοιαύτη ἐκδοχή;

ΠΑΥΛΟΣ

Βεβαίως.

ΚΡΙΤΩΝ

Εἶπέ μου προηγουμένως. Τί ὑποθέτετε; Ὅτι ἡ αἰτία τῶν ὄντων ὑπάρχει πάντοτε ἢ ἄλλοτε μὲν ὑπάρχει ἄλλοτε δὲ ὄχι;

ΠΑΥΛΟΣ

Φυσικὰ πρέπει νὰ ὑπάρχη πάντοτε. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ παραδεχθῆ καεῖς τὸ ἀντίθετον;

ΚΡΙΤΩΝ

Ἡ αἰτία λοιπὸν ὑπάρχει καὶ πρὸ τῆς δημιουργίας τῶν ὄντων, καὶ κατὰ τὴν δημιουργίαν αὐτῶν, καὶ μετὰ τὴν δημιουργίαν. Πρὸ τῆς δημιουργίας, ὡς δύναμις δυναμένη νὰ δημιουργήσῃ τὰ ὄντα, κατὰ τὴν δημιουργίαν, ὅποτε τὰ δημιουργεῖ καὶ μετὰ τὴν δημιουργίαν, διὰ νὰ τὰ συγκρατῆ δημιουργημένα. Ἡ αἰτία ἄλλως τε, ὡς γνῶρισμα τῆς Ἀληθείας τῆς ἰσχυροῦσης παντοῦ καὶ πάντοτε, δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει καὶ αὕτη παντοῦ καὶ πάντοτε. Θὰ ἀνατρέψαμε τὴν ἀπολυτότητα καὶ τὴν μοναδικότητα τῆς Ἀληθείας.

ΠΑΥΛΟΣ

Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι αὐτὰ ποὺ λέγεις εἶναι σωστά.

ΚΡΙΤΩΝ

Κατὰ συνέπειαν, εἰς τὸ παράδειγμά μας, τὸ μαγνητικὸν πεδίου, ὁ περιστρεφόμενος δακτύλιος καὶ σὶ ἐπ' αὐτοῦ σπεῖραι, ὑπάρχουσι πάντοτε ὡς αἰτίαι δημιουργίας τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

ΠΑΥΛΟΣ

Ἀναμφιβόλως.

ΚΡΙΤΩΝ

Γιὰ ὑπόθεσε τώρα ὅτι, τὸ παραχθέν ἠλεκτρικὸν ρεῦμα ἔχει κάποιον ἄλλον σκοπὸν. Νὰ ὑποθέσωμεν π.χ. ὅτι τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα ὑπάρχει διὰ νὰ τὸ χρησιμοποιῶμεν ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι διὰ φῶς καὶ κίνησιν; Ἡ, τί ἄλλο θέλεις νὰ ὑποθέσωμεν ὡς σκοπὸν;

ΠΑΥΛΟΣ

Ἄς ὑποθέσωμεν αὐτὸ ποὺ εἶπες.

ΚΡΙΤΩΝ

Δέν εἴμεθα, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὑποχρεωμένοι νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι, πρὶν ἀνακαλυφθῆ ὁ ἠλεκτρικὸς λαμπτήρ καὶ ὁ ἠλεκτροκινητήρ, αἱ αἰτίαι δημιουργίας τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος πρέπει νὰ μὴ ὑπῆρχον ἢ νὰ μὴ εἶχον τὴν ἰκανότητα τῆς δημιουργίας αὐτοῦ; Τοιαύτην ὅμως ἐκδοχὴν δέν θὰ ἦτο ἐξωφρενικὸν νὰ τὴν παραδεχθῶμεν;

ΠΑΥΛΟΣ

Καὶ πολὺ ἐξωφρενικὸν μάλιστα καθὼς νομίζω. Γιὰ φαντάσου, πράγματι, ὅτι τὰ ἀρνάκια ἔχουσι δημιουργηθῆ διὰ νὰ τὰ τρώγωμεν καὶ τὸ ἀκόμη χειρότερον ὅτι ἂν πρὸς στιγμὴν ἠμπορέσωμεν νὰ συνεννοηθῶμεν οἱ ἄνθρωποι νὰ μὴ τὸ τρώγωμεν, θὰ ἔπαυαν νὰ δημιουργοῦνται ἀρνάκια!... Ἐνῶ εἶναι πιθανώτατον ὅτι τότε θὰ ἠϋξάναν πολὺ καὶ ἴσως νὰ ἄρχιζαν μὲ τὴν σειρά τους νὰ μᾶς τρώγουν...

ΚΡΙΤΩΝ

Κατενοήθη, λοιπόν, ἀρκετὰ σαφῶς καθὼς νομίζω ὅτι, σκοπὸς τῶν ὄντων εἶναι νὰ ἀποδεικνύεται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐκ τῆς παρουσίας των ἡ ὑπαρξίς τῆς αἰτίας. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, εἶναι ἀδύνατον εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐννοήσουν αἰτίαν χωρὶς σκοπὸν ἢ σκοπὸν χωρὶς δημιουργὸν αἰτίαν. Καὶ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι κατὰ τὴν ἰδίαν ἀναλογίαν καθ' ἣν ὑπάρχει ἡ αἰτία τῶν ὄντων, ὁ νόμος τῆς αἰτίας, ὑπάρχει καὶ ὁ σκοπὸς αὐτῶν, ὁ νόμος τοῦ σκοποῦ. Καὶ ὅτι ὁ σκοπός, ὅπως καὶ ἡ αἰτία, εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ γνωρίσματα τῆς ἀναζητουμένης ἀληθείας, καὶ εἶναι ἓνας καὶ καθολικὸς δι' ὅλα τὰ ὄντα, ὅπως καὶ ἡ αἰτία.

ΠΑΥΛΟΣ

“Ὅλα αὐτὰ πράγματι ἀπεδείχθησαν κατὰ τὴν γνώμην μου σαφῶς καὶ πλήρως. Θέλω δὲ νὰ προσθέσω ἀκόμη ὅτι ἡ ἀπόδειξις εἰς τὴν ὁποίαν κατελήξαμεν, καθ' ἣν σκοπὸς τῶν ὄντων εἶναι νὰ διατρανώσωσιν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὴν ὑπαρξίν τῆς αἰτίας ποὺ τὰ ἐδημιούργησε, ἔχει καὶ κάτι τὸ βαθέως ἰκανοποιητικὸν διὰ τοὺς ἀνθρώπους, διὰ τὴν νόησιν, ἐὰν βεβαίως ὑπάρχει ἡ Ἀλήθεια τὴν ὁποίαν ζητοῦμεν.

ΚΡΙΤΩΝ

Δυνάμεθα λοιπόν νὰ συγκεντρώσωμεν εἰς τῦπον ὀρισμοῦ ὅλα ὅσα μέχρι στιγμῆς ἔχομεν ἀποδείξει καὶ παραδεχθεῖ, ὡς γνωρίσματα τῆς ἀναζητουμένης Ἀληθείας.

ΠΑΥΛΟΣ

Βεβαίως.

ΚΡΙΤΩΝ

Καθ' ὅσον λοιπόν ἐνθυμοῦμαι, ὅλα αὐτὰ δύνανται νὰ διατυπωθῶσιν εἰς ὀρισμὸν ὡς ἐξῆς: Ἀλήθεια εἶναι ἐρεῖνο τὸ ὅποιον ὑπάρχει, ἀπόλυτον, ἓν, χωρὶς τὴν σχετικότητα τόπου καὶ χρόνου, τὸ ὅποιον εἶναι, ἡ δημιουργικὴ αἰτία ὅλων τῶν ὄντων καὶ σκοπὸς τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν.

ΠΑΥΛΟΣ

Αὐτὰ πράγματι ἐνθυμοῦμαι καὶ ἐγὼ ὅτι ἀπεδείξαμεν καὶ παρεδέχθημεν μέχρι στιγμῆς, τὰ ὅποια τόσον καλὰ διέτύπωσες ὑπὸ τῦπον ὀρισμοῦ.

ΚΡΙΤΩΝ

Αὐτὴν ὅμως τὴν στιγμὴν ποὺ διέτύπωνα τὰ ὅσα μέχρι στιγμῆς ἔχομεν παραδεχθῆ, σταμάτησε τὸ μυαλό μου στὴν αἰτία, καὶ σκέφτηκα ὅτι, τὸ νὰ λέγωμεν μόνον καὶ νὰ παραδεχώμεθα ὅτι ἡ Ἀλήθεια εἶναι ἡ δημιουργικὴ αἰτία τῶν ὄντων, δὲν εἶναι ἄρκετόν, καθόλου μάλιστα.

ΠΑΥΛΟΣ

Δὲν καταλαβαίνω τί θέλεις νὰ πῆς.

ΚΡΙΤΩΝ

Ὅτι ἂν τυχὸν εὐρεθῆ ἡ Ἀλήθεια τὴν ὁποίαν ἀναζητοῦμεν, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι καὶ νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι πράγματι αὕτη εἶναι ἡ δημιουργικὴ αἰτία τῶν ὄντων.

ΠΑΥΛΟΣ

Ἄς λάβωμεν λοιπόν ὑπὸ σημείωσιν, τὴν ὑποχρέωσίν μας αὐτήν.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἡ ὑποχρέωσίς μας δὲ αὕτη εἶναι ἀναγκαία προϋπόθεσις πρὸς διατήρησιν τῆς ἀκεραιότητος τοῦ συγκροτουμένου ὀρι-

σμοῦ τῆς Ἀληθείας καὶ καλὸν νομίζω νὰ συναισθανθῶμεν ἀπὸ τώρα, ὅσον τὸ δυνατὸν πληρέστερον τὴν εὐθύνην μας. Πρὸς τοῦτο ἄς ἀναφέρωμεν μερικὰ παραδείγματα. Θὰ ἀποδείξωμεν δηλαδή, μετὰ τὴν εὐρεσιν ἐννοεῖται, τῆς Ἀληθείας, ὅτι αὕτη εἶναι ἡ βαθυτέρα αἰτία π.χ. τῆς δημιουργίας τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἐν τῷ μαγνητικῷ πεδίῳ, καὶ τῆς βαρύτητος καὶ τοῦ δένδρου αὐτοῦ καὶ τῆς μνήμης καὶ τῆς ἔλξεως καὶ τῆς πείνης καὶ τοῦ ὄνειρου καὶ παντὸς ἄλλου ὄντος ἢ φαινομένου.

ΠΑΥΛΟΣ

Ὁμολογῶ, ὅτι, ὅταν συζητούσαμε περὶ τῆς αἰτίας τῶν ὄντων καὶ περὶ τῆς εὐθύνης μας, δὲν ἐμάντευα πλήρως οὔτε τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν περιεκτικότητα τῆς μιᾶς αἰτίας, οὔτε κατὰ συνέπειαν, τὴν ἔκτασιν τῶν εὐθυνῶν μας, τὰς ὁποίας μὲ τόσῃν προθυμίᾳ ἐσπευσα νὰ ἀναλάβω διὰ λογαριασμὸν μας. Δὲν σοῦ κρύβω ὅμως ὅτι τώρα, μὲ κατέχει πραγματικὸς φόβος, ἐπειδὴ ἀναλογίζομαι καὶ συναισθάνομαι πλήρως τὰς εὐθύνας μας καὶ θεωρῶ καλὸν νὰ σοῦ δηλώσω ἀπὸ αὐτὴν τὴν στιγμήν ὅτι, κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐκ τῆς εὐθύνης μας ὑποχρεώσεων μας, ἐὰν βεβαίως εὐρεθῇ ἡ Ἀλήθεια, νὰ μὴ περιμένῃς ἀπὸ μένα μεγαλυτέραν συνεισφορὰν δυνάμεων, ἀπὸ ἐκείνην ποὺ ἤμπορῶ νὰ δώσω, μὲ ὅλας μου τὰς δυνάμεις. Καταλαβαίνω δὲ καλὰ ὅτι αἱ δυνάμεις μου αἱ καὶ γνώσεις μου δὲν εἶναι καὶ πολὺ σπουδαῖες, συγκρινόμεναι πρὸς τὸ μέγεθος τῶν εὐθυνῶν ποὺ ἀναλάβαμε.

ΚΡΙΤΩΝ

Δὲν ὑπάρχει λόγος, οὔτε φόβους νὰ ἐκδηλώνης οὔτε νὰ ὑποτιμᾷς τὰς δυνάμεις σου. Σημείωσε δὲ ὅτι καὶ ἐγὼ ὅταν ἠθέλησα μὲ μερικὰ παραδείγματα νὰ καταστήσω περισσότερον παραστατικὴν καὶ αἰσθητὴν τὴν εὐθύνην μας, δὲν τὸ ἔκαμα διὰ νὰ ἐπιδείξω γενναιότητα, οὔτε διότι θεωρῶ τὰς δυνάμεις μου ἐξαιρετικῶς σπουδαίας. Ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον διότι, αὐτὰ τὰ ὁποῖα ὠνομάσαμεν εὐθύνας μας καὶ ὑποχρεώσεις μας, εἶναι ζητήματα τὰ ὁποῖα ἔχουσι τεθῆ ἄφ' ἑαυτῶν, κατόπιν τῶν ὁσων εἶπαμε καὶ παρεδέχθημεν μέχρι στιγμῆς, χωρὶς δηλαδή

νὰ μᾶς... ἐρωτήσουν ἂν τοὺς ἐπιτρέπωμεν νὰ τεθοῦν ἢ ὄχι καὶ χωρὶς νὰ βαθμομετρήσουν προηγουμένως τὰς δυνάμεις μας. Τὸ ἔαν δὲ ἡμεῖς εἴμεθα ἢ δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν αὐτὰ τὰ ζητήματα, εἶναι πράγμα τελείως ἄσχετον μὲ τὴν οὐσίαν τῶν ζητημάτων αὐτῶν. Καὶ ἡ οὐσία εἶναι ὅτι ἡ ζητούμενη Ἀλήθεια, ἂν ὑπάρχη, εἶναι ἡ δημιουργικὴ αἰτία τῶν ὄντων καὶ φαινομένων τοῦ κόσμου, ἐφ' ὅσον βεβαίως πιστεύομεν τὸν νόμον τῆς αἰτίας, ὡς λέγεται. Ἐὰν βεβαίως τὸ ἀποδείξωμεν αὐτό, ἢ ἀποδείξωμεν μίαν λεπτομέρειαν μόνον ἢ δὲν τὸ ἀποδείξωμεν καθόλου, θὰ σημαίνει ἀπλῶς ὅτι δὲν κατ' ἄνωγον νὰ τὸ ἀπαδείξωμεν, ὄχι ὅμως ὅτι καὶ ἡ Ἀλήθεια δὲν εἶναι ἡ αἰτία τῶν ὄντων. Καὶ ἂν δὲν τὸ ἀποδείξωμεν ἡμεῖς νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι θὰ ἀποδειχθῇ αὐτὸ ἐμπράκτως εἰς τὸν χρόνον τοῦ μέλλοντος, ὑπὸ ἐκείνων ποὺ θὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τοῦτο, ὀδηγούμενοι πάντοτε, ἀπὸ τὸ ὅτι, ἡ Ἀλήθεια, ἂν ὑπάρχη καὶ εὔρεθῃ, εἶναι ἡ δημιουργὸς αἰτία παντὸς ὄντος καὶ παντὸς φαινομένου. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, δὲν φαντάζομαι ὅτι θὰ ἦταν καλύτερον νὰ ἀποκρύψωμεν ἢ νὰ ἀποσιωπήσωμεν τὰς εὐθύνας μας, διὰ νὰ μὴ φανῇ ἡ ἔκτασις των καὶ διὰ νὰ κοροϊδεύσωμεν, πρῶτους ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους, βέβαια, τοὺς ἑαυτοὺς μας.

ΠΑΥΛΟΣ

Ἦ ὅλα ὅσα εἶπες μοῦ φαίνονται πολὺ σωστά. Γιαυτὸ καὶ ἐγὼ προτιμῶ τώρα τὸ βάρος οἰωνδήποτε εὐθυνῶν ἀπὸ τὴν αὐτοκοροϊδίαν. Καὶ ἂν δὲν τὰ βγάλουμε πέρα, δὲν χάθηκε δὲ καὶ ὁ κόσμος. Δύο ἀποτυχόντες μόνον, παραπάνω. . . .

ΚΡΙΤΩΝ

Διὰ νὰ ἐπανέλθωμεν λοιπὸν στὸ θέμα μας, εἰς τὴν ἀναζητούμενην ἀλήθειαν ἀποδίδομεν τὴν ιδιότητα νὰ εἶναι ἡ δημιουργικὴ αἰτία πάντων τῶν ὄντων καὶ φαινομένων καὶ ἂν εὐρωμεν αὐτὸ ποὺ θὰ εἶναι ἡ Ἀλήθεια, ὅπως τὴν συγκροτοῦμεν μὲ τὰ διάφορα γνωρίσματα ποὺ τῆς ἀποδίδομεν, πρέπει νὰ ἐξηγῇ ὅλα τὰ ὄντα καὶ φαινόμενα τοῦ κόσμου, ἀνεξαιρέτως, ὡς δημιουργὸς αὐτῶν αἰτία.

ΠΑΥΛΟΣ

Ἔτσι ἔχομεν παραδεχθῆ.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἡ ἰδία ὁμως ἡ Ἀλήθεια, πρέπει νὰ ὀφείλῃ τὴν ὕπαρξιν της εἰς κάποιαν ἄλλην ἀνωτέραν αἰτίαν ἢ ὁποία νὰ τὴν ἐδημιούργησε; Νομίζω ὅτι καὶ προηγουμένως τὸ ἀναφέραμε αὐτὸ τὸ ἐρώτημα.

ΠΑΥΛΟΣ

Μοῦ φαίνεται ὅτι ἐκ τῶν ὅσων ἔχομεν μέχρι στιγμῆς παραδεχθῆ, δὲν ἔμπορεῖ νὰ σταθῆ τὸ ὅτι ἡ Ἀλήθεια, εἶναι δημιούργημα, κάποιας αἰτίας, ἔξω ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἰδίαν εὕρισκομένης, διότι τότε, αὐτὴ ἡ αἰτία θὰ ἦταν μία ἄλλη ἀλήθεια, κάτι σὰν ὑπεραλήθεια, ἢ δὲ ἰδική μας Ἀλήθεια, ὅπως προσπαθοῦμεν νὰ τὴν συγκροτήσωμεν, θὰ ἔχανε ἀμέσως καὶ τὴν ἀπολυτότητά της καὶ τὴν μοναδικότητά της (ὅτι εἶναι κάτι ἓν) καὶ τὸ ὅτι εἶναι ἡ αἰτία τῶν πάντων, μὲ ἄλλας λέξεις δηλαδή, ὁ ὀρισμός, τὸν ὁποῖον ὄχι χωρὶς δυσκολίες κατωρθώσαμεν νὰ συμπήξωμεν μέχρι στιγμῆς, πάει περίπατο. . . .

ΚΡΙΤΩΝ

Πολὺ ὀρθὰ τὰ εἶπες ὅλα καὶ εὕρισκόμεθα πρὸ τοῦ διλήμματος ἢ νὰ ἀφίσωμεν τὸν ὀρισμόν μας νὰ πάῃ περίπατο, ὅπως εἶπες, ἢ νὰ προσθέσωμεν εἰς αὐτόν, κοντὰ εἰς τὸ ὅτι ἡ Ἀλήθεια εἶναι ἡ δημιουργικὴ αἰτία τῶν πάντων καὶ τὴν διευκρίνισιν, τὸ νέον γνῶρισμα ὅτι, ἡ ἰδία ἡ Ἀλήθεια, δὲν ἔχει ἀνάγκην καμμιάς δημιουργικῆς αἰτίας διὰ νὰ ὑπάρχῃ, ἀλλ' ὅτι ὑπάρχει ἀφ' ἑαυτῆς καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτήν.

ΠΑΥΛΟΣ

Πολὺ εὐκόλα ἔμποροῦμεν νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν πίεσιν οὗτοῦ τοῦ διλήμματος, κατατάσσοντες καὶ τὸ νέον αὐτὸ γνῶρισμα εἰς τὸν συγκροτούμενον ὀρισμόν. Τοῦτο δὲ διὰ νὰ μὴ ἐπαναλαμβάνωμεν τὰ ἴδια, ὑπερασπίζοντες πάλιν τὴν ἀπολυτότητα καὶ τὴν μοναδικότητα καὶ τὴν ιδιότητα τῆς καθολικῆς αἰτίας. Μὲ τὸ νὰ ἀποδώσωμεν, ἄλλως τε, εἰς τὴν Ἀλήθειαν, τὴν εὐρύτητα καὶ τὴν ἀνωτερότητα, τρόπον τινὰ τὴν

ὅποιαν προσλαμβάνει μὲ τὸ νέον αὐτὸ γνῶρισμα, τὸ νὰ μὴ ἔχη ἢ ἰδία ἀνάγκην καμμιᾶς δημιουργοῦ αἰτίας διὰ νὰ ὑπάρχη, δὲν τὸ κάμνομεν βεβαίως εἰς βάρος τῆς ζητουμένης Ἀληθείας, οὔτε πρὸς εὐκολίαν μας, ἀφοῦ θὰ ὑποχρεωθῶμεν νὰ ἀποδείξωμεν κατὰ τὴν ἀναζητήσιν αὐτῆς, μίαν ἐπὶ πλέον ἰδιότητά της.

ΚΡΙΤΩΝ

Θαυμάσια τὰ εἶπες ὅλα αὐτά. Καὶ ἀκόμα, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ προστεθῆ ὅτι, εἶναι καὶ κάτι σὰν αὐτονόητον καὶ δεκτὸν ἀμέσως ἀπὸ κάθε σκεπτόμενον ἄνθρωπον, ὅτι αὐτὸ ποὺ θὰ ἔχη τὴν ἰδιότητα, τὴν δύναμιν νὰ δημιουργῆ τὰ πάντα, νὰ μὴ χρειάζεται τὸ ἴδιον νὰ τὸ δημιουργήσῃ κάτι ἄλλο διὰ νὰ ὑπάρχη.

ΠΑΥΛΟΣ

Πολὺ λογικὸν καὶ πράγματι αὐτονόητον εἶναι.

ΚΡΙΤΩΝ

Θέλεις λοιπὸν νὰ συμπληρώσωμεν τὸν ὄρισμόν μας, προσθέτοντες εἰς αὐτὸν καὶ τὸ νέον γνῶρισμα τὸ ὁποῖον παρεδέχθημεν;

ΠΑΥΛΟΣ

Δὲν ἔχω καμμίαν ἀντίρρησην νὰ κάμωμεν ἀπὸ τώρα αὐτὴν τὴν συμπλήρωσιν.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἀλήθεια, λοιπὸν, εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὑπάρχει αὐτὸ καθ' ἑαυτό, ἓν, ἀπόλυτον, χωρὶς τὴν σχετικότητα τόπου καὶ χρόνου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἢ δημιουργικὴ αἰτία πάντων τῶν ὄντων καὶ σκοπὸς αὐτῶν καὶ ποὺ τὸ ἴδιον, δὲν ἔχει ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως οὐδεμιᾶς δημιουργικῆς αἰτίας διὰ νὰ ὑπάρχη, ἀλλ' ὑπάρχει ἀφ' ἑαυτοῦ.

ΠΑΥΛΟΣ

Ὅλα αὐτά, τὰ ἔχομεν παραδεχθῆ ὡς γνωρίσματα τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἔχη ἢ ἀναζητουμένη Ἀλήθεια.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα κάτι ἄλλο. Αὐτὸ ποὺ ζητοῦμεν πρέπει

νά ὑπάρχη ὑπὸ διαφόρους ἐκάστοτε μορφάς ἢ πάντοτε ὑπὸ μίαν καὶ μόνον μορφήν;

ΠΑΥΛΟΣ

Δέν ἐκατάλαβα τελείως αὐτὸ ποὺ θέλεις νά πῆς.

ΚΡΙΤΩΝ

Προκειμένου νά ἀναζητήσωμεν διὰ νά εὐρωμεν τὴν Ἀλήθειαν, πῶς φαντάζεσαι ὅτι πρέπει νά τὴν ἴδωμεν, ἐδῶ μὲν ἔτσι, ἐκεῖ ἄλλοιῶς καὶ ἄλλοῦ διαφορετικὴν, καὶ σήμερα τοιαύτην, αὔριον δὲ ἄλλοιώτικην; Καταλαβαίνεις ὅτι εἶναι καὶ αὐτὸ ἓνα οὐσιῶδες χαρακτηριστικόν, ποὺ πρέπει νά γνωρίζωμεν, πρόκειται δὲ ἀπὸ αὐτὰ τὰ διάφορα χαρακτηριστικὰ νά ὀδηγηθῶμεν εἰς τὴν ἀνεύρεσίν της, σὰν τοὺς ἀστυνομικούς, ὡς θὰ ἐνθυμεῖσαι.

ΠΑΥΛΟΣ

Τώρα, ἐκατάλαβα καλὰ τί θέλεις νά πῆς, ἀλλὰ δέν ἤμπορῶ νά ἀπαντήσω εἰς τὸ ἐρώτημά σου, διότι δέν τὸ εὐρίσκω καὶ τόσον ἀπλοῦν τὸ ζήτημα.

ΚΡΙΤΩΝ

* Ἄς προσπαθήσωμεν μαζὺ νά ἀπαντήσωμεν καὶ εἰς τὸ ἐρώτημα αὐτό, διὰ νά ὑποβοηθήσωμεν δὲ τοὺς ἑαυτοὺς μας ἄς καθορίσωμεν κατὰ περισσότερο συγκεκριμένον τρόπον αὐτὸ ποὺ θέλομεν νά μάθωμεν. * Ἄν, λοιπόν, τὸ λέγω καλὰ, ζητοῦμεν νά προδιαγράψωμεν τὴν μορφήν ἐκείνου ποὺ θὰ εἶναι ἡ Ἀλήθεια. Δηλαδή, ἂν θὰ εἶναι κάτι ὁμοιόμορφον καὶ ἀναλλοίωτον ὁλόκληρον καὶ εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ μέρη, ἢ κάτι πολύμορφον. Καὶ ἀκόμη, ἂν αὐτὸ ποὺ θὰ εἶναι ἡ Ἀλήθεια, θὰ ὁμοιάζει μὲ τίποτε ἄλλο, ἂν τὰ μέρη αὐτοῦ θὰ ὁμοιάζουν καὶ μὲ τίποτε ἄλλο ἢ μόνον μὲ τὰ ἄλλα μέρη καὶ μὲ τὸ ὅλον, ἂν τὸ κάθε μέρος αὐτοῦ, θὰ ἔχη τὰς ἰδίας ἰδιότητας καὶ ἰκανότητας μὲ ὅποιονδήποτε ἄλλο μέρος καὶ μὲ τὸ ὅλον αὐτοῦ καὶ ἂν ἀκόμη, αὐτὸ ποὺ θὰ εἶναι ἡ Ἀλήθεια, θὰ χάνει κάποτε κανένα μέρος τοῦ ὅλου του ἢ θὰ εἶναι ὁλόκληρον αἰωνίως ἀκατάλυτον.

ΠΑΥΛΟΣ

Καλὰ λοιπὸν ἀντελήφθην ἐξ ἀρχῆς ὅτι δὲν εἶναι τόσον ἀπλοῦν τὸ ζήτημα τοῦτο. Καὶ τώρα πῶς νομίζεις ὅτι ἤμποροῦν νὰ ἀποδειχθοῦν ὅλα αὐτά;

ΚΡΙΤΩΝ

Ὁ καλύτερος τρόπος εἶναι, νομίζω, νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰ γνωρίσματα τὰ ὁποῖα ἔχομεν παραδεχθῆ μέχρι στιγμῆς, καὶ νὰ ἴδωμεν κατὰ πόσον αὐτὰ ἐξακολουθοῦν νὰ εὐσταθοῦν στὴ σκέψιμάς καὶ μετὰς τὰς νέας ιδιότητας τὰς ὁποίας ἐνδεχομένως θὰ ἔχη ἡ Ἀλήθεια.

ΠΑΥΛΟΣ

Κάμε, λοιπὸν, αὐτὴν τὴν ἐξέτασιν καὶ ἐγὼ σὲ παρακολουθῶ μετὰ προσοχὴν.

ΚΡΙΤΩΝ

Τί λέγεις, λοιπὸν; Εἶναι δυνατὸν τὸ ἀπόλυτον νὰ μὴ εἶναι καὶ ἀκατάλυτον, ἀλλὰ νὰ εἶναι, τρόπον τινα ἀπόλυτον τοῦ ὁποίου μερικὰ μέρη, μικρὰ ἢ μεγάλα, πολλὰ ἢ ὀλίγα νὰ ἔχουν τὸ μειονέκτημα νὰ καταλύωνται, νὰ ἀφανίζωνται;

ΠΑΥΛΟΣ

*Ὁχι, δὲν εἶναι δυνατὸν, βεβαίως.

ΚΡΙΤΩΝ

Καὶ εἶναι ἀκόμη δυνατὸν, τὸ ἓν, τὸ μοναδικόν, νὰ ὁμοιάζη μετὰ κάτι ἄλλο, χωρὶς νὰ ὑπάρχη κίνδυνος αὐτὸς ὁ σωσίας τοῦ ἑνός, νὰ εἶναι κάποιον ἄλλο ἓν;

ΠΑΥΛΟΣ

Οὔτε τοῦτο εἶναι δυνατὸν νὰ συμβαίη.

ΚΡΙΤΩΝ

Καὶ αὐτό, ποῦ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συμβαίη διὰ τὸ σύνολον, δὲν πρέπει, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν νὰ συμβαίη καὶ διὰ τὰ μέρη;

ΠΑΥΛΟΣ

*Ἀναμφιβόλως.

ΚΡΙΤΩΝ

Τὸ δὲ ὅλον, εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχη εἰς ἄλλο μὲν μέρος τὰς ιδιότητας ποῦ πρέπει νὰ ἔχη ὡς ἀλήθεια εἰς ἄλλο δὲ ὄχι, ἢ εἰς

ἄλλο μέρος νὰ ἔχη τὰς μὲν ιδιότητας εἰς ἄλλο δὲ τὰς ἄλλας, ἢ εἰς ἄλλο μέρος τῶρα μὲν αὐτὰς τὰς ιδιότητας κατόπιν δὲ ἄλλας, χωρὶς τὰ μέρη νὰ εἶναι διαφορετικὰ πράγματα ἀπὸ τὸ ἓν;

ΠΑΥΛΟΣ

Οὔτε ὅλα αὐτὰ εἶναι βεβαίως δυνατὸν νὰ συμβοῦν, χωρὶς νὰ πάθῃ ἀβαρῖες ἡ ἀπολυτότης καὶ ἡ μοναδικότης καὶ ἡ καθολικὴ αἰτία καὶ ἡ ἀπουσία κάθε σχετικότητος, αὐτὰ τὰ κεφαλαιώδη γνωρίσματα ποὺ πρέπει νὰ ἔχη ἡ Ἀλήθεια.

ΚΡΙΤΩΝ

Δὲν θὰ ἔχῃς, λοιπόν, ἀντίρρησιν, ὡς πιστεύω, νὰ ἀνασυγκροτήσωμεν τὸν ὅρισμόν, περιλαμβάνοντες εἰς αὐτὸν καὶ ὅσα τελευταίως παρεδέχθημεν.

ΠΑΥΛΟΣ

Καμμίαν, ἀπολύτως, ἀντίρρησιν.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἡ Ἀλήθεια, λοιπόν, εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὑπάρχει αὐτὸ καθ' ἑαυτό, τὸ ἓν, τὸ ἀπόλυτον καὶ ἀκατάλυτον, τὸ ὑπάρχον χωρὶς τὴν σχετικότητα τόπου καὶ χρόνου καὶ χωρὶς οἴανδήποτε ἄλλην σχετικότητα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ δημιουργικὴ αἰτία τῶν πάντων αἰσθητῶν καὶ νοητῶν ὄντων καὶ σκοπὸς αὐτῶν, χωρὶς τὸ ἴδιον νὰ ἔχη ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως ἄλλης δημιουργικῆς καὶ γεννεσιουργοῦ αἰτίας διὰ νὰ ὑπάρχη, τὸ ἀναλλοίωτον, τὸ μὴ ὁμοιάζον μὲ τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον μὲ τὸν ἑαυτὸν του, τοῦ ὁποῖου ἕκαστον μέρος εἶναι ὅμοιον μὲ κάθε ἄλλο μέρος του καὶ μὲ τὸ ὅλον καὶ ἔχει παντοῦ τὰς αὐτὰς ιδιότητας καὶ ἰκανότητας τοῦ ὅλου.

ΠΑΥΛΟΣ

Πολὺ καλὰ τὰ ἔχεις διατυπώσει εἰς ὅρισμόν, ὅλα ὅσα μέχρι στιγμῆς ἔχομεν παραδεχθῆ.

ΚΡΙΤΩΝ

Εἶπέ μου τῶρα. Νομίζεις ὅτι ὑπάρχει καμμία ἄλλη κεφαλαιώδης ιδιότης ἡ ὁποία θὰ ἤρμοζε νὰ εἶναι γνώρισμα τῆς Ἀληθείας;

ΠΑΥΛΟΣ

Ἔχουν τόσον γενικώτατον χαρακτήρα καὶ τόσην ἔκτασιν αὐτὰ τὰ γνωρίσματα τὰ ὅποια ἔχομεν ἀποδώσει εἰς τὴν Ἀλήθειαν, ὥστε ὁμολογῶ ὅτι, αὐτὴν τὴν στιγμήν τοῦλάχιστον, ἀδυνατῶ νὰ εὔρω κάποιο νέον γνώρισμα αὐτῆς.

ΚΡΙΤΩΝ

Καὶ αὐτὸ ποῦ ὀνομάζομεν Μέγα, δὲν νομίζεις ὅτι πρέπει νὰ τὸ ἀποδώσωμεν ὡς γνώρισμα εἰς τὴν Ἀλήθειαν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀπόλυτως μεγάλου; Νὰ δεχθῶμεν δηλαδὴ ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχη ἄλλο μεγαλύτερον, οὔτε νὰ γίνῃ ποτὲ μεγαλύτερον ἐκείνου, ποῦ θὰ εἶναι ἡ Ἀλήθεια;

ΠΑΥΛΟΣ

Βεβαίως. Καί, μάλιστα, ἤμποροῦμεν, νομίζω, αὐτὸ τὸ ἀπόλυτως μέγα, νὰ τὸ κατατάξωμεν ἀμέσως μεταξύ τῶν γνωρισμάτων τῆς ἀναζητουμένης Ἀληθείας χωρὶς νὰ κοπιᾶσωμεν νὰ εὔρωμεν τὸν λόγον, ἀφοῦ εἶναι ὀλοφάνετορον ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν ἓνα πρᾶγμα νὰ εἶναι ἓν καὶ ἀπόλυτον καὶ ἀκατάλυτον καὶ ἀναλλοίωτον καὶ συγχρόνως μικρότερον ἀπὸ κάποιο ἄλλο πρᾶγμα.

ΚΡΙΤΩΝ

Τίποτε ἄλλο δὲν νομίζεις ὅτι πρέπει νὰ προσθέσωμεν;

ΠΑΥΛΟΣ

Καὶ πάλιν δὲν εὐρίσκομαι εἰς καλυτέραν ἀπὸ πρὶν θέσιν διὰ νὰ ἤμπορέσω νὰ σὲ βοηθήσω.

ΚΡΙΤΩΝ

Καὶ αὐτὸ ποῦ ἐννοοῦμεν λέγοντες Ὠραῖον; Δὲν πρέπει καὶ αὐτὸ νὰ εἶναι γνώρισμα τῆς Ἀληθείας καί, ὅπως εἶπαμε καὶ διὰ τὸ Μέγα, κατὰ τρόπον ἀπόλυτον;

ΠΑΥΛΟΣ

Μοῦ φαίνεται ὅτι ἔτσι πρέπει νὰ συμβαίῃ.

ΚΡΙΤΩΝ

Ποῦ ἀποδίδομεν, ποῦ ἀνευρίσκομεν συνήθως αὐτὸ ποῦ ὀνομάζομεν ὠραιότητα;

ΠΑΥΛΟΣ

Εἰς τὰ ὄντα, καθὼς νομίζω.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἄφοῦ, ὅμως, ἔχομεν παραδεχθῆ ὅτι τὰ ὄντα ἐδημιουργήθησαν ἀπὸ τὴν Ἀλήθειαν, μᾶς εἶναι εὐκόλον νὰ ἴδωμεν κάποιο γνῶρισμα τῶν ὄντων, χωρὶς νὰ ὀφείλεται καὶ τὸ γνῶρισμα τοῦτο εἰς τὴν δημιουργήσασαν τὸ ὄν αἰτίαν;

ΠΑΥΛΟΣ

Πρέπει δηλαδή, νὰ ἀποκλείσωμεν τὸ ἐνδεχόμενον ὅτι, τὸ ὄν, ἅπαξ δημιουργηθὲν ὑπὸ τῆς Ἀληθείας, ἔχει πλέον τὴν ἰκανότητα νὰ δίδῃ τὸ ἴδιον εἰς ἑαυτὸ τὴν ὠραιότητά του;

ΚΡΙΤΩΝ

Ἡ ἰκανότης αὐτὴ εἰς τὸ ὄν ἀσφαλῶς ὑπάρχει, ἀλλὰ μὲ τὴν ἰκανότητα αὐτὴν τὸ ὄν, δὲν δίδει εἰς ἑαυτὸ τὴν ὠραιότητα ἀλλ' ἀποδίδει εἰς ἑαυτὸ ὠραιότητα τινά. Ἐχει δὲ μεγάλην καθὼς νομίζω, διαφορὰν τὸ ἐν ἀπὸ τὸ ἄλλο, τὴν διαφορὰν τοῦ ἀπολύτου ἀπὸ τὸ σχετικόν. Τὴν δὲ ἰκανότητα αὐτὴν τὴν ἀποκτᾷ ἀπὸ τὴν Αἰτίαν καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ τῆς ὠραιότητος ἢ πηγῆ εἶναι ἡ Ἀλήθεια. Ἐὰν δὲν ἦτο, θὰ ἐδεχόμεθα μίαν ἄλλην αἰτίαν, τὴν αἰτίαν τῆς ὠραιότητος τῶν ὄντων, ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀλήθειαν, ὅπερ ἄτοπον, ἀφοῦ ἡ Ἀλήθεια εἶναι ἡ αἰτία τῶν ὄντων καὶ τῶν φαινομένων.

ΠΑΥΛΟΣ

Οἱ συλλογισμοί σου εἶναι ἀπολύτως πειστικοὶ καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἔτσι εἶναι τὰ πράγματα ὅπως τὰ εἶπες.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἡμποροῦμεν, λοιπόν, νὰ κατατάξωμεν καὶ τὴν ιδιότητα τοῦ ἀπολύτως ὠραίου μεταξὺ τῶν γνωρισμάτων τῆς ζητούμενης Ἀληθείας. Καὶ ἀπλούστερον ἄλλως τε σκεπτόμενοι, θὰ ἴδωμεν ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ χωρέσῃ εἰς τὴν σκέψιν μας τὸ ὅτι, κάτι ποὺ ἔχουν ὡς γνῶρισμα τὰ δημιουργήματα, δὲν τὸ ἔχει ἢ δημιουργὸς αἰτία, ἢ ὅτι, κάτι ποὺ ἠμποροῦν νὰ προσδώσουν εἰς ἑαυτὰ τὰ δημιουργήματα, δὲν τὸ ἔχει ἀναπτύξει καὶ δὲν τὸ ἔχει—ἄς ποῦμε ἔτσι—εἰς τὸν ὑπέρτατον μάλιστα βαθμόν, ἢ δημιουργὸς αἰτία, ἢ Ἀλήθεια.

ΠΑΥΛΟΣ

Ἡ Ἀλήθεια λοιπόν, ἔχει ὡς γνώρισμα καὶ τὸ νὰ εἶναι τὸ ἀπολύτως ὠραῖον.

ΚΡΙΤΩΝ

Τὸ δὲ Καλόν, τὸ ἀγαθόν ὅπως ἀκόμη λέγεται; Δὲν θὰ εἶναι ἄραγε καὶ τοῦτο γνώρισμα τῆς Ἀληθείας;

ΠΑΥΛΟΣ

Ἀσφαλῶς καὶ τὸ Ἀγαθόν, πρέπει νὰ συγκαταλεχθῆ μεταξύ τῶν γνωρισμάτων, ἀφοῦ ἤδη εὐρίσκονται μεταξύ αὐτῶν καὶ διὰ τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους εὐρίσκονται, τὸ ὠραῖον καὶ τὸ Μέγα καὶ ὅλα τὰ ἄλλα.

ΚΡΙΤΩΝ

Δὲν φαντάζομαι δὲ ὅτι θὰ κάμωμεν λάθος νὰ πιστεύσωμεν; κατόπιν τῶν ὧσων ἔχομεν συζητήσῃ καὶ παραδεχθῆ, ὅτι καὶ κάθε ἄλλη ἔννοια, ὅπως ἡ ὠραιότης καὶ ἡ ἀγαθότης, τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὰ ὄντα καὶ φαινόμενα τοῦ κόσμου ὑπὸ σχετικὴν βεβαίως μορφήν, πρέπει νὰ ὑπάρχη ἐν τῇ Ἀληθείᾳ ὡς γνώρισμα αὐτῆς καὶ ὑπὸ καθολικὴν καὶ ἀπόλυτον μορφήν. Δυνάμεθα δηλαδή νὰ παραδεχθῶμεν γενικῶς ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει, οὔτε δύναται νὰ ὑπάρξη, ἐὰν δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ Ἀληθείᾳ, ἢ πᾶν τὸ ὑπάρχον, ὑπάρχει, διότι ὑπάρχει καὶ ἐφ' ὅσον μόνον ὑπάρχει ἐν τῇ Ἀληθείᾳ, Ἡ Ἀλήθεια δηλαδή εἶναι ἡ ὑπερτάτη Ἀξία καὶ ἡ ὑπερτάτη Ἐννοια. Ἡ Ἀλήθεια εἶναι τὸ μέτρον πάσης οἴασδήποτε συγκρίσεως καὶ ἡ πηγὴ πάσης ἀξίας καὶ πάσης ἐννοίας.

ΠΑΥΛΟΣ

Αὐτὴ ἡ τελευταία σου φράσις, ἢμπορεῖ νὰ λεχθῆ ὅτι εἶναι ἡ συνισταμένη τῶν γνωρισμάτων τῆς Ἀληθείας, διότι τὰ περιλαμβάνει ὅλα.

ΚΡΙΤΩΝ

Μὲ αὐτὴν λοιπόν τὴν ἀντίληψιν καὶ τὴν πεποίθησιν, ἅς συμπληρώσωμεν καὶ ἅς ἀνασυγκροτήσωμεν τὸν ὅρισμόν μας, κατὰ τρόπον τελικόν καὶ ὀριστικόν, περιλαμβάνοντες εἰς αὐτὸν καὶ ὅσα τελευταίως παρεδέχθημεν, καὶ χωρὶς νὰ φοβούμεθα πλέον μὴ τυχόν προσθέσωμεν εἰς αὐτὸν καὶ ἄλλα γνω-

ρίσματα, εκπροσωπούμενα από καθολικῆς φύσεως καὶ σημασίας ἐννοίας, ἀφοῦ τίποτε δὲν ὑπάρχει οὔτε δύναται νὰ ὑπάρχη ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀλήθειαν.

ΠΑΥΛΟΣ

Περιμένω λοιπὸν νὰ ἀκούσω, τὴν τελικὴν διατύπωσιν τοῦ ὀρισμοῦ τῆς Ἀληθείας, νὰ εἶσαι δὲ βέβαιος ὅτι καὶ ἐκ μέρους μου δὲν ὑπάρχει ἀντίρρησης εἰς τὸ νὰ εἶσαι ἐλευθεριώτερος εἰς τὴν χησιμοποίησιν τῶν λέξεων καὶ τῶν ἐννοιῶν, ποὺ θὰ ἀποτελέσουν τὰ γνωρίσματα αὐτῆς.

ΚΡΙΤΩΝ

Λοιπὸν, Ἡ Ἀλήθεια εἶναι, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὑπάρχει αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, ἓν, ἀπόλυτον, ἀκατάλυτον, ἄπειρον, αἰώνιον, χωρὶς τὴν σχετικότητα τόπου καὶ χρόνου ἢ οἴανδήποτε ἄλλην σχετικότητα, τὸ ὅποιον εἶναι ἡ δημιουργικὴ αἰτία τῶν πάντων αἰσθητῶν καὶ νοητῶν ὄντων καὶ φαινομένων καὶ σκοπὸς αὐτῶν, χωρὶς τὸ ἴδιον νὰ ἔχη ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως ἄλλης δημιουργικῆς καὶ γεννεσιουργοῦ αἰτίας διὰ νὰ ὑπάρχη, τὸ ἀναλλοίωτον, τὸ μὴ ὁμοιάζον μὲ τίποτε ἄλλο, τοῦ ὁποίου ἕκαστον μέρος εἶναι ὅμοιον μὲ κάθε ἄλλο μέρος του καὶ μὲ τὸ ὅλον καὶ ἔχει πάντοτε καὶ παντοῦ τὰς αὐτὰς ιδιότητας καὶ ἰκανότητας ποὺ ἔχει ὡς ὅλον, τὸ ἀπολύτως Μέγα, ἀπέναντι τοῦ ὁποίου κάθε ἄλλο, ὅ,τι δήποτε εἶναι πολὺ μικρόν, τὸ ἀπολύτως Ὠραῖον, τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἄλλο ὠραιότερον, τὸ ἀπολύτως Καλόν, τοῦ ὁποίου οὐδὲν καλύτερον, τὸ ἀπολύτως Συμμετρικὸν καὶ ἁρμονικόν, τὸ ἀπολύτως Ἐλεύθερον, τὸ μέτρον πάσης συγκρίσεως, ἡ ὑπερτάτη Ἀξία, ἡ ὑπερτάτη Ἐννοια.

ΠΑΥΛΟΣ

Πράγματι ἔτσι πρέπει νὰ εἶναι τὸ ὄντως ὄν, ἡ Ἀλήθεια τὴν ἵποίαν ζητοῦμεν.

ΚΡΙΤΩΝ

Καὶ τώρα, ἀγαπητέ Παῦλε, ποὺ ἤμπορέσαμε νὰ μάθουμε τί ζητοῦμε, καὶ κατὰ τρόπον ἄρκετά, καθὼς νομίζω, ἰκανοποιητικόν, νὰ καθορίσωμεν τὰ γνωρίσματα τὰ ὅποια πρέπει νὰ ἔχη ἡ Ἀλήθεια, τώρα ποὺ γνωρίζομεν τὰ χαρακτηριστικὰ

καταζητούμενου, ως θὰ ἔλεγε ὁ ἀστυνομικός, εἶναι πρό-
βλητον ὅτι μᾶς ἀναμένει τὸ ἔργον, τὸ ὄχι καὶ τόσο εὐκολον,
τῆς ἀναζητήσεως καὶ ἀνευρέσεως τῆς Ἀληθείας, ἂν δηλαδὴ
ὑπάρχει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ ἔχη ὡς χαρακτηριστικά, ὅλα
αὐτὰ τὰ γνωρίσματα τὰ ὁποῖα ἔχομεν συγκεντρώσει εἰς τὸν
ὄρισμόν μας.

ΠΑΥΛΟΣ

Τὸ γνωρίζω, φίλε μου, αὐτὸ τὸ ἔργον ποὺ μᾶς ἀναμένει καὶ
γιαυτὸ σε βεβαιῶ ὅτι ἡ μεγάλη ἱκανοποίησις ποὺ αἰσθάνθηκα
διότι κατωρθώσαμεν νὰ μάθωμεν τί ζητοῦμεν, καταλαβαίνω
νὰ ἔχη ἤδη ἐξατμισθῆ.

ΚΡΙΤΩΝ

Δὲν πρέπει νὰ χάνης τὸ κουράγιο σου, πρὸς τοῦτο δὲ ἀρκεῖ
νὰ ἀναλογισθῆς, πόση πρέπει νὰ εἴναι ἡ ἱκανοποίησις μας,
ὅταν ἀνακαλύψωμεν καὶ ἐξακριβώσωμεν τὴν ὑπαρξιν αὐτοῦ
ποὺ ζητοῦμεν, καὶ ἴδωμεν ὅτι θὰ τοῦ ταιριάξῃ τελείως αὐτὴ
ἡ πολυτελής καὶ ὠραία φορεσιὰ ποὺ τοῦ κατασκευάσαμε.

ΠΑΥΛΟΣ

Μὴ ἀμφιβάλῃς ὅτι θὰ διαθέσω καὶ εἰς τὴν νέαν μας αὐτὴν προσ-
πάθειαν, ὅλας τὰς δυνάμεις μου καὶ ὅτι εἶμαι ἕτοιμος νὰ σε ἀ-
κούω καὶ νὰ σε παρακολουθῶ.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἐλα λοιπὸν νὰ ἴδοῦμε προηγουμένως μαζύ, κατὰ ποῖον
τρόπον πρέπει νὰ ἐρευνήσωμεν διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀ-
ληθείας. Ἐγὼ εἶμαι τῆς γνώμης ὅπως, τὸ κάθε τι ποὺ θὰ ἐκ-
λαμβάνωμεν ὡς τὴν Ἀλήθειαν, νὰ τὸ δοκιμάζωμεν ἐπάνω εἰς
τὸν ὄρισμόν ποὺ συγκροτήσαμε, ὅπως ὁ χρυσοχόος δοκιμάζει
τὸν χρυσὸν ἐπάνω εἰς τὴν λυδίαν λίθον, καὶ ἂν ἴδωμεν ὅτι τὸ
δοκιμαζόμενον, θὰ ἔχη πράγματι, ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ γνω-
ρίσματα τὰ περιλαμβανόμενα εἰς τὸν ὄρισμόν μας, τότε μόνον
θὰ ἠμπορέσουμε νὰ φωνάξουμε τὸ «εὔρηκα».

ΠΑΥΛΟΣ

Ἀσφαλῶς, αὐτὸς εἶναι ὁ καλύτερος τρόπος ἐρεύνης.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἄς τὸ καθορίσωμεν ὁμως ἀκόμα καλύτερα αὐτὸ τὸ ζήτημα

τοῦ τρόπου τῆς ἐρεύνης, γιὰ νὰ ἀποφύγωμεν καὶ ματαιοπο-
 νίες καὶ λάθη, ὅσον εἶναι δυνατόν. Μοῦ φαίνεται λοιπὸν ὅτι,
 τὸ κάθε τι, ποῦ θὰ δοκιμάζωμεν ὡς ἐνδεχομένην Ἐλήθειαν,
 πρέπει νὰ εἶναι π.χ. ἕν, ἀπόλυτον, ἀκατάλυτον, ἀναλλοίωτον
 κ.λ.π. χωρὶς νὰ λέγωμεν, ὅτι δὲν πειράζει διότι δὲν εἶναι τε-
 λείως ἀπόλυτον ἢ τελείως ἀκατάλυτον, ὅτι δὲν πειράζει διότι
 τὸ μανίκι τῆς φορεσιᾶς εἶναι λιγάκι κοντό. Ἐλλὰ πρέπει, ἂν
 εὔρωμεν τὴν Ἐλήθειαν, νὰ ἔχη ὅλα αὐτὰ τὰ γνωρίσματα κατὰ
 τρόπον πλήρη, προφανῆ, σαφῆ, ἐναργῆ, κατηγορηματικόν,
 ἀναμφίβολον, μὴ ἐπιδεχόμενον καμμίαν ὀποθενδήποτε ἀμφι-
 σβήτησιν, μὴ περιέχοντα καμμίαν συμβιβαστικότητα καὶ πεί-
 θοντα πάντα δυνάμενον καὶ στοιχειωδῶς μόνον καὶ μὲ καλο-
 πιστίαν βεβαίως νὰ σκεφθῆ, ὅτι πράγματι, αὐτὸ ποῦ θὰ εὔ-
 ρωμεν, ἂν τὸ εὔρωμεν, θὰ εἶναι ἡ Ἐλήθεια. Καὶ ὄχι μόνον τὸν
 δυνάμενον κατὰ τὴν παροῦσαν στιγμὴν ἢ ἐποχὴν νὰ σκεφθῆ
 στοιχειωδῶς, ἀλλὰ καὶ πάντα ἄλλον τοῦ μέλλοντος, νὰ τὸν
 πείθῃ ἐξ ἴσου σαφῶς καὶ πλήρως καὶ ἱκανοποιητικῶς περὶ
 τούτου καὶ ποῦ θὰ ἠδύνατο ἐξ ἴσου σαφῶς καὶ πλήρως καὶ
 ἱκανοποιητικῶς νὰ πείσῃ καὶ κάθε σκεπτόμενον ὅστις ἔζησε
 εἰς τὸ παρελθόν. Καὶ ὄχι, αὐτὸ ποῦ θὰ εὔρωμεν, ἂν τὸ εὔρω-
 μεν, ἐννοεῖται, νὰ εἶναι ἀπὸ ἄλλους μὲν παραδεκτὸν ἀπὸ ἄλ-
 λους δὲ ὄχι, ἢ ἀπὸ ἄλλους ἐν μέρει παραδεκτὸν ἀπὸ ἄλλους δὲ
 πλήρως καὶ ἀπὸ ἄλλους σήμερον καὶ ἀπὸ ἄλλους αὔριον. Ἐλλ-
 ἂ πρέπει νὰ εἶναι, ἀπὸ ὅλους, τοὺς δυναμένους καὶ στοιχειω-
 δῶς νὰ σκεφθοῦν, πάσης ἐποχῆς, πλήρως καὶ ἀνεπιφυλάκτως
 παραδεκτὸν ὅτι ὅλα τὰ γνωρίσματα τὰ ἔχει ἡ Ἐλήθεια, ἢ
 ὅποια τυχὸν θὰ ἀνευρεθῆ. Καὶ ἀκόμη, ὅλα αὐτὰ τὰ γνωρί-
 σματα νὰ εἶναι πλήρως καὶ ἀνεπιφυλάκτως παραδεκτὰ ἀπὸ
 τὸν καθένα καὶ μὲ τὴν αἴσθησίν του καὶ μὲ τὴν νόησίν του καὶ
 μὲ αὐτὸ ἀκόμη ποῦ ὀνομάζομεν ψυχὴν. Αἰσθάνομαι δὲ αὐτὴν
 τὴν στιγμὴν νὰ θέλω νὰ προσθέσω ὅτι ἡ Ἐλήθεια, ὅπως τὴν
 θέλομεν μὲ τὸν συγκροτηθέντα ὀρισμὸν καὶ μὲ τὸν τρόπον
 ποῦ τὴν ζητοῦμεν, πρέπει νὰ ὑπῆρχε καὶ πρὶν ἐμφανισθῆ τὸ
 ἀνθρώπινον γένος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἢ γῆ πρὶν ὑ-

πάρξη, καὶ ὅτι θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ ὑπάρχη, πλήρης καὶ αὐ-
 γουσία, μὲ ὅλα τὰ γνωρίσματα ποὺ τῆς ἀποδίδομεν, καὶ ὅταν
 ἐξαφανισθῇ τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἢ γῆ. Μὲ
 ἄλλας λέξεις πρέπει νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἡ Ἀλήθεια, ἂν ἀνευρε-
 θῇ, δὲν θὰ εἶναι δημιούργημα τῆς ὑποκειμενικότητός μας, κα-
 τασκεύασμα τῶν αἰσθήσεών μας, ἀποκύημα τῶν ἐγκεφαλικῶν
 μας, ὡς λέγονται, λειτουργιῶν. Ἀλλὰ θὰ ὑπάρχη ἀκεραία καὶ
 αὐτουσία ἀντικειμενικῶς, καὶ χωρὶς νὰ χρεωστῇ τὴν ὕπαρξίν
 της εἰς τὰς λειτουργίας τοῦ περιφήμου ἐγκεφάλου μας.

ΠΑΥΛΟΣ

Γιὰ μένα τοῦλάχιστον, αἱ εὐθύναι τὰς ὁποίας ἀναλαμβάνο-
 μεν, εἶναι πολὺ μεγάλες. Δὲν ἔχω ὅμως καὶ τὴν παραμικρὰν
 ἀντίρρησην ἢ ἀμφιβολίαν ὅτι ἔτσι πρέπει νὰ νοῆται καὶ νὰ
 γίνῃ ἡ ἔρευνα, ὅπως τόσον ἐπακριβῶς καὶ καλῶς τὴν καθώ-
 ρισες.

ΚΡΙΤΩΝ

Συγκέντρωσε λοιπὸν τὴν προσοχή σου καὶ ἀκολούθησέ
 με μὲ θάρρος καὶ αἰσιοδοξία ἀπὸ πολὺ κοντὰ, στὴν ἐξέτασι
 τῶν ὑποψηφίων ἀληθειῶν μὲ τὴν λυδίαν λίθον τοῦ ὀρισμοῦ
 μας. Τὴν προσοχήν σου δέ, τὴν ὁποίαν τόσον ἐπιμελῶς ἐπι-
 καλοῦμαι, δὲν τὴν ζητῶ τόσον διὰ νὰ ἡμπορέσης νὰ παρακο-
 λουθῆς καὶ νὰ καταλαβαίνῃς αὐτὰ ποὺ θὰ λέγωμεν, —περὶ
 αὐτοῦ δὲν ἔχω καμμίαν ἀμφιβολίαν, διότι ὅσα λέγομεν, εἶναι
 καὶ λέγονται τόσον ἀπλᾶ—ἀλλὰ τὴν χρειάζομαι τὴν προσο-
 χήν σου, διὰ νὰ μὴ τύχη καὶ τραβήξωμεν κανένα κακὸν δρό-
 μον, χωρὶς βεβαίως νὰ τὸ καταλάβωμεν, καὶ εὐρεθῶμεν ἔξαφνα,
 οὔτε ἐγὼ δὲν ξέρω ποῦ, καὶ ὄχι ἐκεῖ ποὺ προσπαθοῦμεν καὶ
 θέλομεν νὰ φθάσωμεν.

ΠΑΥΛΟΣ

Δὲν θὰ ἦταν λοιπὸν, καθόλου ἄσκοπον, νὰ κάμουμε μιὰ μι-
 κρὴ διακοπή, οὔτε τὸ νὰ χρησιμοποιήσουμε αὐτὴ τὴ διακοπή
 γιὰ νὰ φᾶμε κάτι, ἰδίως κανένα σταφύλι πάλιν, καὶ νὰ ἀναπαυ-
 θοῦμε ξαπλωμένοι καὶ ἀτενίζοντες αὐτὴ τὴ μεγαλοπρεπῆ
 θέα τοῦ ὀρίζοντος ποὺ ἔχουμε μπροστά μας.